

Sd 19,¹⁻³⁰

Masopustní

Quinquagesimae – 14. února 1999, Dejvice
(sv. Valentýn!)

pozdrav			
introitus			
🎵 píseň	71	(6)	V Tebe doufám, Hospodine
vstupní modlitba			
lectio			Mk 12,1-12 O zlých vinařích
🎵 píseň	433	(3)	Otče náš milý Pane
perikopa + kázání			Sd 19,1-30
🎵 píseň	446	(5)	Moudrosti poklad
🎵 píseň	451	(7)	Bůh je můj hrad
ohlášení			
přímluvy + Otče náš			
missio			1Pt 4, 8-11
benedictio			2K 13,13 (Milost... láska... a účastenství...)
🎵 píseň	487	(1)	Amen, Otče

+ vstupní modlitba

Hospodine, Bože svatý, v JK náš dobrý Otče,
shromáždili jsme se, abychom Ti zpívali ke cti a slávě,
... abychom od Tebe přijali slovo pro svoji životní cestu,
... abychom se s bratry a sestrami, které nám dáváš, potěšili
a navzájem povzbudili.

• Uprostřed všeho toho kolotání, v němž žijeme a které nás mnohdy zavaluje, **doufáme v Tebe**, Pane náš. – Tvá spravedlnost a láska je totiž tím nejlepším základem pro naši **cestu tímto světem**. Tvůj Syn (Ježíš) ji i pro nás prošlápl: tím, jak přišel do Betlémského chléva ... a cestou přes Nazaret, Samaří, Judsko ... došel svou cestou za člověkem až do Jeruzaléma, až na golgotský kříž; ba, ještě dál – jeho cesta neskončila v jámě hrobu, nýbrž po tvé pravici. Tak zjevil tvou lásku k člověku.

Chtěli bychom Tvého Syna (Ježíše) následovat – právě proto, že v jeho cestě služby a ponížení ve víře rozpoznáváme cestu *krále spravedlnosti a pokoje*. Chtěli bychom jej následovat, být *jeho* lidmi. //

- Prosíme, Otče náš dobrý v Kristu Ježíši, vezmi nás na milost a buď nám přítomen. /
- Buď mocí svého Ducha přítomen všude tam, kde se tvůj lid shromažďuje, a konej tam své dílo – ... také mezi námi zde; prosíme.//

– Tobě k slávě; nám k radosti; těm, kdo Tě neznají, na svědectví...

/ ... pro milost Tvou. /

אמן

+ *kázání*

*Pane, nejsem hoden, abys ke mně přišel,
– ale řekni jen slovo a budu uzdraven. Amen*

Text, jenž je základem zvěstování, je z knihy Sd 19.

Toto čtení je delší než obvykle, prosím tedy – *posad'te se !*

čtení Sd 19 (Čep s corr.) /nechat otevřené/

To doporučení, B+S, abyste si tentokrát na čtení Písma sedli, asi nemuselo být vhodné jen kvůli *délce* tohoto oddílu.

Asi se ptáte, co je *tohleto* za text? A proč jej právě dnes – o masopustní neděli, navíc na svatého Valentýna... čteme? – Jako text pro *kázání evangelia*...

Na první poslech je to příběh skutečně hrozný – drsný, krutý, zcela cizí našemu humanisticky vzdělanému vkusu... – a přece je *v bibli*, tedy: zásadně patří ke svědectví Písma a je určen pro vzdělávání ve víře, pro oslovení každého z nás... – Kdyby tomu tak nebylo, v bibli by nebyl.

Podle staré církevní tradice se právě o dnešní neděli (masopustní, poslední před postem) má číst /m.j./ Gn 19 (podvrácení Sodomy). Tento příběh je s tím Sodomským v mnohém paralelní – to mne přivedlo k myšlence vzít přečtený oddíl za text kázání ... a nyní doufám, že se i vám stane základem oslovení, svědectvím o Božím díle pro nás.

- Tedy, to první, co bych chtěl zdůraznit, je, že *tento oddíl patří ke svědectví Písma* – jakkoli cize nám na první poslech může znít. A je-li tomu tak, pak zde nejde jen o nějakou krutou historku šerého dávnověku, nýbrž *o zvěstování a dosvědčení Božího díla uprostřed lidu Izraelského*.

To, co náš příběh o levítovi, jeho ženě a zlých mužích z Gibeje odlišuje třeba od našich starých pověstí českých, není jejich větší či menší krutost, drastičnost, krvavost... (vzpomeňte třeba na Křesomysla a Horymíra, nebo na Dívčí válku). Co přečtený oddíl od našich českých krvavých pověstí liší, je jiná věc – zásadní: ...Náš příběh o levítovi a jeho nešťastné ženě *není pověstí či legendou*, – nýbrž *prorockou dějepravou o cestě lidu Hospodinova*, tedy svědectvím o tom, jak Hospodin uprostřed svého lidu zápasí o člověka... Jinak řečeno: Jedná se o svědectví, které stojí v jedné linii např. také s příběhem Ježíšovým (mimochodem, také nemálo krutým a krvavým), v němž – jak vyznáváme – Hospodinova cesta za člověkem vrcholí... (totiž: v té krvavé a pro humanistu jistě také dost nevkusné smrti proklatce na kříži).

– Co chci říci: *To krvavé, syrové a kruté není samo slovo zvěsti*, nýbrž situace našeho lidského žití, do kterého Bůh svým dílem záchrany přichází. To jedinečné na díle Hospodinově je právě to, že se ve své lásce k nám nebojí za člověkem přicházet až na dno lidské slabosti a špíny. V této věci dovede být svědectví Písma velice konkrétní – ani ty nejodpudivější polohy lidského života (jako třeba v našem oddíle znásilnění /považte!/) nejsou mimo dosah Božího díla pro

člověka. ... Svědectví Písma má v sobě tolik věčnosti a upřímnosti, že se ani těmto polohám nevyhýbá... – Až na samé dno lidské nouze Boží dílo spásy dosahuje; řeknu rovnou, že právě v tom je naše naděje (nedělejme si iluze).

- ***V těch dnech nebylo v Izraeli krále.***

Tato první věta nemá za úkol náš příběh historicky zařadit (do doby předmonarchické, tedy +/- do 12. století), nýbrž především *tematicky vymezit*.

Jak víte, jde-li o „*krále*“ v *Izraeli*, pak neběží jen o ledajakého monarchu mezi starověkými mocipány – jde o pomazaného Hospodinova, zvláštního služebníka, jehož posláním je střežit uprostřed lidu Božího Hospodinovu spravedlivou a dobrou vůli. *Vposledu je totiž v Izraeli králem Hospodin sám*. Ten člověk, který právě sedí na trůnu v Jeruzalémě, není nic víc a nesmí být nic méně, než Hospodinův služebník.

– Podivně to začíná náš oddíl: ***I stalo se v těch dnech, že krále nebylo v Izraeli.***

Na několika místech v knize Soudců se takový nadpis objevuje také a je tam ještě výslovnější – pokračuje větou: *každý dělal, co bylo správné v jeho očích*. (21,25)

- Tak trochu se mně už zde dere na jazyk, že to – přes odstup mnoha staletí – není situace nijak zvlášť odlišná od té naší dnešní. Ale nedejme se hned strhnout lákavými prvolánovými paralelami a vyslechněme podrobněji, co náš oddíl

vypráví:

- Nejprve slyšíme, že nějaký *lévita* z pohoří Efraim si jako *ženinu* vzal nějakou dívku z *Betléma*.

Pro náš příběh očividně není vůbec důležité jeho jméno. Nikde je neslyšíme; pro tuto postavu je důležitá jen její "funkce", její poslání: *Lévita* - to není jen tak ledakdo; to je v Izraeli člověk oddělený ke *kněžské službě*, člověk požívající zvláštní práva; mimo jiné – a to je pro náš příběh důležité – *práva asyly*. Lévitům, jak víte, není mezi 12 kmeny Izraele jako jediným přiděleno dědičné území – jsou kněžským rodem, který má žít jako host uprostřed ostatních kmenů lidu Hospodinova. – Tato skutečnost je pro náš příběh mnohem důležitější, než jméno této postavy.

Také druhá postava, lévitova žena, je anonymní. Také u ní je podstatná její role: říká se jí „*ženina*“. To je ve staroorientální společnosti zvláštní role – jakási neplnoprávná manželka, vedlejší, druhořadá žena; trochu konkubína, trochu služka, trochu manželka – zejména pokud se stane matkou důležitých synů.

((Z biblických příběhů si jistě vybavíte Jákobovy ženiny Zilpu a Bilhu, služebné prvořadých manželek Ley a Ráchel.))

V našem příběhu je více než jméno na této „ženině“ důležité, že pochází z judského *Betléma*.

- *Zeměpis* je vůbec *velice důležitý* v tomto příběhu.

Řekne-li se *Betlém* a je-li přitom navozeno *téma „království“* (není krále v Izraeli), pak každému, kdo má uši k slyšení, musí cinknout: Betlém je přece v Izraeli *královské město* s velkým "K"; z Betléma přece pochází David, Izraelský *král par excellence*, typ krále Hospodinova.

((Betlém je v této souvislosti tak důležitý, že i evangelisté (Mt + Lk) – chtějí-li dosvědčit Ježíše jako Mesiáše, vyprávějí o jeho narození v Betlémě, městě Davidově, ... ačkoli jinak vědí, že pochází z Nazareta. Ten, který ztělesňuje Boží království mezi lidmi, „Král králů“ z rodu Davidova, nemůže být, než Betlémský rodák...))

... Když už jsme u toho zeměpisu: *Gibeá*, město podle našeho příběhu zrovna sodomské, to také není jen tak ledajaké místo. Gibeá je přece rodiště Saule, prvního z králů v Izraeli, ... krále nevydařeného; krále, co to v očích Hospodinových prohrál.

Jak vidno, zeměpis je tu zapřažen do služeb zvěsti – tak jako v Bibli přecho. Běží o *téma království* (vládu spravedlnosti a práva); scénu utváří Betlém a Gibeá (královská města). Hlavní postavy jsou lévita (Hospodinův zvláštní služebník) a jeho žena (žena, jejíž role vyniká na poli lásky).

- – To je výprava našeho příběhu.
- Sledujme teď drama vyprávěné zápletky. Děj se tu odvíjí ve dvou široce rozvyprávěných scénách. V obou běží o *pohostinnost* – postoj vůči hostu, o jeho bezpečí a zaopatření.

K tomu je potřebné říct několik slov úvodem:

Pohostinnost, povinnost ochrany a zaopatření pocestného je ve starověkém orientu obecným a velmi důležitým zákonem. U beduinů dodnes platí, že každý příchozí smí 3 dny zůstat a být hostem rodiny či klanu.

((Miluška s Luděkem Jelínkovi vám mohou povyprávět, jak jsme vloni u takových beduinů na Sínaji byli přijati a dostali čaj i chleba))).

V Izraeli je navíc ochráncem hostů sám Hospodin (Dt 10,17-19):

*Vždyť Hospodin, váš Bůh je Bůh bohů a Pán Pánů,
Bůh veliký, ... který nebere ohled na osobu a nepřijímá úplatek,
ale zjednává právo sirotku a vdově, miluje hosta a dává mu chléb a šat.
Milujte tedy hosta, neboť jste byli hosty v egyptské zemi...*

- První velká scéna líčí, jak lévita přišel do Betléma, aby u svého tchána vyhledal ženu, jež mu utekla. Chování všech postav je dost pozoruhodné. Podstatné však je, že pán domu lévitu přijímá a štědře hostí – a v tomto rámci dochází i k udobření mezi lévitou a jeho ženou.

Charakteristické tři dny trvá hostina – společně *jedí a pijí, potěšují svá srdce a jsou dobré mysli...* Když už se lévita hodlá zvednout, tchán ho snadno přemluví a hostina pokračuje ještě den a noc; a pak ještě jeden den a ještě jednu noc...

Až pátého dne se lévitovi přece jen podaří odejít, ale pro tchánovu důkladnou, neodbytnou pohostinnost až navečer – pro poutníka velice nevýhodně. Jen za pár hodin se setmí a lévita bude muset zase hledat nějaký pohostinný dům.

- Všimněme si další pointy zeměpisné:

Lévita se svými lidmi se na své cestě výslovně vyhýbají městu **Jebús** (což je později Davidův **Jeruzalém**). Pro téma "království" je to příznačná pointa – vždyť přece "*nebylo krále v Izraeli, každý dělal, co se mu vidělo být dobré*". Ještě nebylo Jeruzaléma, královského města pokoje. To důležité město na křižovatce cest kousek od Betléma, je v tuto chvíli ještě kenaánská pevnost *Jebús* – lévita o tomto místě mluví výslovně jako o "*cizině*" /zahraničí/. Říká, že nechce hledat útočiště tam, nýbrž chce jít dál – *do města izraelského*: mezi své bratry, kde by byl pod právní ochranou.

Proto jde dál, až do **Gibeje** (královského města Saulova).

- To, co se tam odehraje, je scéna tak drastická, že by se tyto pasáže Bible asi měly označit * a napsat „mládeži do 18 let nepřístupno“. (to, co se tu ve vsí jadrnosti říká, není to zrovna pro děti...)

Nejen, že lévita nenachází mezi Gibejci pohostinný dům, ale nakonec – když se ho ujme starý, zdomácnělý cizinec (také **Efraimec**, vlastně levítův krajan) – muži toho města dokonce napadnou jako posedlí násilníci jeho dům...

- Ostře tu *kontrastuje* idylická *pohostinnost*, jak ji líčila scéna v Betlémě a jak ji zde prokazuje starý Efraimec, *s jednáním mužů Gibejských*:

text v.20-24 (kral.)

Tato gibejská scéna je velice podobná příběhu o Božích poslech v Lotově

domě v Sodomě, jak jej vypráví Gn 19. Tam se také „*muži toho města, muži zlí*“ chtěli na hosty vrhnout a zmocnit se jich /znásilnit je/ – tyto příběhy jsou úmyslně plné vzájemných odkazů.

- Starý Efraimec se (podobně jako Lot) snaží až do krajnosti dostát své povinnosti hostitele; *chce udělat vše, aby ochránil svého hosta*. – Na naše moderní středoevropské chápání jde mnohem dál, než je etické – náš příběh však počítá s mravními a právními tradicemi starověkého Orientu; a tu *ochrana života a cti hosta* (zde navíc ještě *lévity* ~ tedy kněze), *jeho* právo na ochranu a asyl ... platí mnohem víc, než osobní (moderně řečeno občanská) práva jeho ženy (de facto otrokyně, služky); dokonce i práva hostitelovy dcery mohou být obětována. Hostitel musí udělat doslova vše, aby svého hosta ochránil - třeba i vlastní svobodnou, neprovdanou dceru vydat... To jsou pravidla, s nimiž náš příběh počítá, a pro pochopení jeho zvěsti s tím musíme počítat. To samozřejmě neznamená, že tato pravidla máme následovat – ta patří ke koloritu, ne ke zvěsti.

Pomocí tohoto otřesného motivu chce vypravěč odhalit přišernost jednání Gibejských mužů. Tito *bratři* (jak je oslovuje zdomácnělý Efraimec) jsou přece násilníci, kteří se nezastaví doslova před ničím: právo příchozího hosta na asyl jim neříká nic, nedotknutelnost *lévity* jako muže Božího jakbysmet; ... a bezbranná žena, nevinná dívka (vydaná jim do rukou) je pro ně jen *objektem*, na kterém si mohou vybit svou chlapsky chtivou agresi... //pauza//

B+S, je jen několik příběhů v bibli, kde se mluví o znásilnění – a vždycky je to silný tabák; ...jako tento příběh, konkrétní a syrový až běda.

Překladaelé se většinou snaží trochu zahalit syrovost hebrejského textu do poetické řeči, ale ono to nepomáhá. Kraličtí např. překládají:

„Muži ti ... zle ji poživali přes celou noc až do jitra; potom pustili ji, když počínalo zasvitávat.“ Ta žena pak, po této dlouhé noci zvrhlého "milování", zemřela s rukama žalobně vztaženýma na prahu domu, kde bezpečně pobýval její pán.

Ta scéna je morbidní, přímo hnusná. Jako z nočního programu TV Nova na sobotu. Posluchačem, pokud není už docela mravně otrlý, musí tato scéna nepochybně otrást – to je zde po mém soudu *záměr* tohoto vyprávění. Tento příběh námi *chce* otrást. Proto vypráví to, co vypráví.

- A nejde samozřejmě o téma sexuálního násilí jako takové. Bible není bulvární časopis, aby si muselo získávat posluchače tímto způsobem. Oč běží je – jak uváděl již nadpis – "království v Izraeli“, nebo jinak řečeno „Boží kralování mezi lidmi“, pořádky Hospodinovy spravedlnosti a lásky pro člověka – a (jako kontrast) život lidí jaký je; právě i v lidu Božím. Ve vsí vyhraněnosti.

To, co činí Gibejci, není jen nějaká pikantní epizodka z oválné pracovny – drobná nehoda, která se ve velkém rozměru dějin Izraele snadno ztratí; malý úlet, drobná, trapná chybička... – Tady běží o totální převrácení spravedlnosti a práva; *obraz lásky k bližnímu docela naruby!*

– Žádný asyl a ochrana pocestného, navíc muže Božího (a jeho ženy!) – ale brutální násilí na navinné a smrt.

- Znásilnění, končící smrtí je pro toto zvěstování tou nejzazší možnou krajností, kam se v lidské zlobě vůbec dá zajít...
- Stojí tu proti sobě zcela *vyostřené protiklady*: na **jedné** straně *láska k bližnímu* – vztah čínorodé lásky, vstřícné spravedlnosti a bezpečného pokoje, z něhož plyne požehnání a dobro před Bohem i lidmi ... mohli bychom říct: láska, jak se elementárně ukazuje ve vztahu muže a ženy... // a na **druhé** straně děsivá agrese, ničivé násilí na bližním ... a to v té nejvyhrocenější podobě – násilí, jež se právě lásky chce zmocnit; hrozná karikatura lásky, jež není ničím jiným, než brutálním násilím, které působí utrpení a smrt.

Snad máme uši pro tento protiklad. // pauza //

>> Myslím, B+S, že jakkoli vzdálené a trochu cizí se nám mohou zdát některé konkrétní detaily koloritu našeho oddílu, *problém* o němž mluví – a zvěst, kterou přináší – můžeme považovat za nemálo aktuální; právě i v té jadrnosti.

Scéna v Gibeji chce razantně, vyhroceně, šokujícím způsobem ukázat, co se děje v lidské společnosti (ba v *lidu Božím*, církvi!), když *každý činí co se mu vidí* (kral.), když každý jedná jak sám chce, když je člověk sám sobě posledním pánem a soudcem.

V těch dnech nebylo krále v Izraeli,

každý, co se mu vidělo, to činil. (Sd 21,25)

Snad rozumíme dobře - Tady nejde nijak speciálně o /dílčí/ problematiku sexuální zvrácenosti; ta je tu jen vyhoceným příkladem zvrácení vší spravedlnosti a práva, perverze lásky k bližnímu.

– Není právě takového jednání náš svět plný?

Nejde jen o to že byl především nejmocnější muž tohoto světa po roční trapné štapáci prohlášen nevinným, ani nejde o to, že dnes máme nejen masopust, ale navíc romantického Valentýna. – Okolo nás i v nás samých je mnoho nelásky, agresivního jednání ... jehož nástrojem je násilí a jeho koncem je záhuba, zmar a smrt.

Bezdomovec a hosta je uprostřed nás spíš vydán násilí, než zaopatřen a bezpečen. Každý hledí spíš prosadit to, co se mu dobrým býti zdá, než že by hleděl na nouzi pocestných, sirotků a vdov (řečeno biblicky).

Biblické svědectví nám v takové situaci má mnoho co povědět. A stojí za to, dát se oslovit i těmi nesnadnými, krvavými příběhy – ony jsou totiž ze života; z našeho života se vší jeho syrovostí. A právě do něho - aniž by chtěly cokoli zamlčet nebo nějak zastírat - chtějí zvěstovat slovo evangelia - slovo o díle lásky vysvobozujícím od zlého.

Běží o to, že právě zde, uprostřed syrového života takového jaký je, má zaznít, co je a co není dobré a spravedlivé. Zcela konkrétně: *že Bůh nestojí na straně násilníků, – ale je s ženou trpící násilí, běžencem v jeho ohrožení, ... s cizincem, bitým na našich ulicích...*

To je svědectví Písma. – A dodejme (slovy našeho prvního čtení): navzdory tomu, že lidští násilníci dokáží zlikvidovat i Syna, kterého dobrý hospodář posílá za správci své vinice..., Bůh se svou láskou a spravedlností přece vítězí. Příběh z knihy soudců k tomu cudně odkazuje svým výhledem (žalujícím gestem vyzývajícím na soud). Evangelia nají kuráž o tom výrazně a naplno svědčit v posledních kapitolách. Říkají, že Boží Syn prošel utrpením kříže vstříc oslavě – byl vzkříšen a sedí na pravici Boží.

Ani to nejhorší utrpení nevyrvé ani toho posledního z lidí z jeho solidarity. Apoštol Pavel tomu říká, že zemřel za nás – ve vši syrovosti a konkrétnosti. ... Zemřel a vstal.

- Ten příběh Ježíšův – stěně jako příběh lévity z Efrajimských hor, má zvláštním způsobem otevřený konec. Ne, že by nebylo jasné, jak to nakonec dopadne. – Ale v tom, že čeká na naši odpověď, na naše vyjádření:
- na konci našeho textu to zní výslovně:

Kdokoli to viděl, říkal:

"Něco takového se nestalo a nebylo spatřeno ode dne,

*kdy Izraelci vyšli z egyptské země až podnes.
– Uvažujte o tom, porad'te se a vyjádřete se!"*

modlitba (viz níže)

+ modlitba po kázání:

Pane náš,

uvažujeme-li ve světle Tvého slova o tom, v čem žijeme, vyniká, kolika zloby, násilí, utrpení jsme svědky a podílníky...

Kdybychom nevěděli o tvém díle pro člověka, nezbylo by nám, než si zoufat a propadat beznaději.

Ty k nám však přicházíš se svým slovem – a učíš nás hledět na svět po Tvém: ***nadějně.***

Rozhodující je totiž, co ty jsi pro nás a pro celé stvoření ve své dobrotě učinil. Děkujeme Ti, že o tom smíme vědět, ... a že z toho smíme žít. AMEN.

+ *přímlovná modlitba + Otče náš*

Hospodine, Bože náš, v JKu náš dobrý Otče, tys k nám poslal svého Syna; my jej zhanobili a zabili. Ale tys to nepřijal za poslední slovo, co mezi námi a Tebou padlo; tvůj Syn není mrtev, nýbrž sedí po tvé pravici a přimlouvá se za nás.

V úžasu nad tvou láskou k nám, chválíme tvé jméno a vyznáváme, že není nikoho jiného, na nebi či na zemi, ke komu bychom se chtěli utíkat. /

K tobě jedinému se obracíme se vším co na nás doléhá a co nás trápí:

* Pane, prosíme Tě, buď s těmi, kdo jsou vystaveni utrpení; / prosíme tě, vyslyš nás.

* Pane, prosíme Tě, posiluj ty, kdo trpícím pomáhají

* ... za ty, kdo jsou v zajetí zloby a agrese,

* ... za ty, kdo jsou činitelé pokoje a poslové solidarity

* ... za ty, kdo jsou na cestách a bez domova

* ... za ty, koho stihla překvapivá pohroma

* ... za tvůj lid uprostřed toho všeho

* ... za službu tohoto sboru

* ... přijď se svou vládou pokoje a spravedlnosti do tohoto světa

– Spolu s církví tvou po všem světě voláme ve jménu Kristově: **Otče náš**

+ *missio*

1Pt 4,8-11

+ *požehnání*

2K 13,13 Milost... láska... a účastenství...